

מסמך בסיס:

אלטרנטיבות להקמת קרן פילנתרופית בישראל

תחילה! מסמך זה אינו יכול להחליף חוות דעת של עורך דין או של רואה חשבון אלא נכתב על מנת להסביר באופן כללי את האפשרויות הקיימות. אנו ממליצים להתייעץ עם עורכי דין טרם קבלת ההחלטה.

אנו סבורים כי המבנה המשפטי בראש ובראשונה צריך לשרת את המטרות והיעדים שהוצבו לפעילות הפילנתרופית ולא ההפך. לבחירה בצורת ההתאגדות של הפעילות הפילנתרופית תהיה השפעה ארוכת טווח על הרגולציה שתחול ומעמד המס לו תזכה. כדאי ומומלץ להשקיע מחשבה טרם ביצוע מעשה ההתאגדות שכן לאחר מכן הופך שינוי המצב המשפטי למשימה מורכבת שבצידה עלויות לא מעטות.

יתרונות בהקמת מנגנון תומך לפעילות פילנתרופית - קרן משפחתית:

בשנים האחרונות יותר משפחות ישראליות מעוניינות להבנות את הנתינה הפילנתרופית שלהן. על מנת שתוכלנה לבנות אסטרטגיית שינוי והטמעה ארוכת טווח, יש צורך בתשתית משפטית ומיסויית שתיתן מענה מתאים לצרכיהם ורצונותיהם.

מטרת המסמך היא לרכז באופן קצר ותמציתי מידע אודות המכשירים המשפטיים הקיימים בישראל המאפשרים תשתית להקמת קרן פילנתרופית או ערוץ משפטי לפעולה פילנתרופית.

בישראל קיימות כיום חמש צורות פעילות פילנתרופיה פרטית:

1. הקמת עמותה רשומה (ע"ר)
2. הקמת חברה לתועלת הציבור (חל"צ)
3. הקמת קרן לתועלת הציבור (קל"צ)
4. הקמת הקדש ציבורי
5. תרומה עצמאית ללא התאגדות נלווית

שתי הצורות האחרונות אינן ישויות משפטיות נפרדות ויש לכך השלכות משפטיות, בעיקר בתחום האחריות, תביעות נזקין ותביעות עובדים/ספקים. על כן, אם בוחרים בהן מומלץ להתייעץ עם אנשי מקצוע על מנת להבטיח הגנה מרבית.

להלן פירוט מידע תמציתי וחיוני לגבי כל אחת מהאפשרויות:

1. עמותה

- עמותה מוקמת על ידי מינימום שני חברים. למרות זאת ההמלצה הינה בדרך כלל ליזום עמותה עם 7 חברים כדי לאפשר קבלת מעמד לצרכי מס (פטור ממס על הכנסות מצד העמותה, והכרה בתרומה לצורכי מס לתורמי העמותה - סעיף 46).
- כל אדם מעל גיל 17 יכול לבקש להצטרף כחבר לאסיפה הכללית של העמותה ונדרשת סיבה טובה על מנת לשלול זכות זו.
- אין בעלות על עמותה.

העמותה מוגבלת במטרות לשמן היא הוקמה ורק למענן היא יכולה לפעול.

- על מנת לקבל הכרה בתרומה לצורכי מס לתורמי העמותה, כמו גם להיות בעלי אפשרות לבצע פרויקטים משותפים עם מדינת ישראל (matching ו/או קבלת כספי תמיכה) ולקבל אישור ניהול תקין, בוועד המנהל (מועצת המנהלים) צריך להיות רוב למי שאינם בני משפחה.
- על חברי הוועד המנהל להיות חברי עמותה, כאשר אותם חברים יושבים גם באסיפה הכללית וגם בוועד המנהל. כמובן, שיכולים להיות עוד חברי עמותה ואין כל הגבלה על מספר חברי העמותה שיכולים להיות בעמותה.
- שלבי רישום:

✓ שנת היסוד - מילוי בקשה לרישום עמותה וקבלת תעודת התאגדות מרשם העמותות. מומלץ בשלב, זה לבדוק אם יש צורך להתאים את התקנון המצוי לצרכי העמותה הספציפיים ואם כן לעשות זאת במקביל למילוי הבקשה.

✓ שנה שניה - ניתן לקבל אישור על תחילת פעילות מרשם העמותות. אישור זה חשוב על מנת לקבל בהמשך הדרך אישור ניהול תקין המאפשר הגשת בקשה לסעיף 46, וביצוע שת"פ עם המדינה.

✓ שנה שלישית - בתום השנה השניה ניתן להגיש בקשה לקבלת אישור ניהול תקין מרשם העמותות. אישור ניהול תקין צריך לבקש מדי שנה. כאמור, האישור נדרש על מנת לקבל הכרה לפי סעיף 46 ולבצע שת"פ עם המדינה (matching ו/או קבלת כספי תמיכה).

✓ באותה שנה, לאחר קבלת אישור ניהול תקין, ניתן לפנות לקבלת אישור לפי סעיף 46 לפקודת מס הכנסה וסעיף 61 לחוק מסוי מקרקעין. חשוב מאוד לשים לב כי עמותה בעלת סעיף 46 יכולה לתרום אך ורק לעמותות שלהן סעיף זה - מרבית העמותות בישראל הן עדיין ללא סעיף זה. ועל כן, יש לוודא שהגשת בקשה לסעיף 46 אינה פוגעת בתוכנית העבודה של העמותה.

• חשוב לציין כי הגם שקבלת אישור בדבר ניהול תקין איננו חובה על פי חוק, הוא מהווה תנאי מקדים לקבלת אישור ממס הכנסה לפי סעיף 46 וביצוע שת"פ עם המדינה ורשויותיה.

• תקנון מצוי של עמותה לרוב אינו מספק (לדוגמא בנושאים כמו ביטוח דירקטורים, קבלת החלטות בכתב ועוד) ועל כן יש צורך להקים את העמותה עם תקנון מפורט, תהליך שעשוי להימשך מספר חודשים עד לאישור (לא ניתן לפעול עד לרישום וקבלת אישור לתקנון).

• שקיפות - כל המידע אודות העמותה מפורסם באתר האינטרנט של רשות התאגידיים - מלכ"רים, כך שלא ניתן לפעול בערוץ זה באופן אנונימי.

- ניתן להקים קרן מיועדת "endowment" לעמותה ולתרום באמצעותה רק את הרווחים. יש חשש שבמצב זה רשם ההקדשות ידרוש רישום של הקדש אולם נכון להיום המצב המשפטי מעורפל ומאפשר להתמודד עם זה באמצעות יעוץ משפטי.
- בני משפחה יכולים לנהל את העמותה בשכר, ובלבד שהם אינם חברי ועד מנהל או ועדת ביקורת. יחד עם זאת, אם לחל"צ סעיף 46 אזי מס הכנסה אוסר העסקת בן משפחה של מייסד העמותה ו/או חבר ועד מנהל / ועדת ביקורת נוכחי.
- באופן פורמאלי לעמותה יש מגבלה על צבירת עודפים (כלומר מצבים שבהם הקרן גדולה בהרבה מן המענקים השנתיים עשויים להיתפס כבעייתיים).
- ניתן לתרום נכס פיזי לעמותה, ובתכנון נכון יכול הדבר להביא לחסכון במס.

2. חברה לתועלת הציבור (חל"צ)

- לחל"צ יכול להיות בעל שליטה אחד (לפי חוק החברות). אך על מנת לקבל הכרה לפי סעיף 46 נדרשים לפחות 7 בעלי מניות, שרובם אינם קרובי משפחה אחד שני השני.
- החל"צ מוגבל במטרות לשמן הוא מוקם ולמען יכול לפעול.
- מינוי דירקטורים יכול להיעשות על ידי בעל השליטה ואין הגבלה למינוי בני משפחה. יחד עם זאת, בכדי לקבל הכרה לפי סעיף 46 רובם אינם יכולים להיות קרובי משפחה.
- בהסדרה נכונה בתקנון החברה, ניתן לפטר דירקטורים ואין צורך לחכות לאסיפה הכללית.
- במידה ולחל"צ יש אישור לפי סעיף 46 כמו בעמותה באפשרות החל"צ לתרום רק לארגון לו יש סעיף 46.
- על חל"צ חלים כל חובות הדיווח שחלים על עמותה כמו גם ההוראות ביחס לניהול תקין.
- שקיפות - כל המידע אודות החל"צ מפורסם באתר האינטרנט של רשות התאגידים - מלכ"רים, כך שלא ניתן לפעול בערוץ זה באופן אנונימי.
- בני משפחה יכולים לנהל את החל"צ בשכר, ובלבד שהם אינם חברי דירקטוריון או ועדת ביקורת. יחד עם זאת, אם לחל"צ סעיף 46 אזי מס הכנסה אוסר העסקת בן משפחה של מייסד החל"צ ו/או חבר דירקטוריון / ועדת ביקורת.
- באופן פורמאלי גם לחל"צ יש מגבלה על צבירת עודפים (כלומר מצבים שבהם הקרן גדולה בהרבה מן המענקים השנתיים עשויים להיתפס כבעייתיים).
- ניתן לתרום נכס פיזי לחל"צ, ובתכנון נכון יכול הדבר להביא לחסכון במס.

3. קרן לתועלת הציבור (קל"צ)

- ישות חדשה בישראל ואין בה כמעט ניסיון.
- מוקמת בתוך המסגרת משפטית של החל"צ.
- 5 מיליון שקלים מינימום נדרשים להקמתה.
- על קל"צ חלים כל חובות הדיווח שחלים על עמותה וחל"צ, כמו גם ההוראות ביחס לניהול תקין. בנוסף, על קל"צ חלים חובות דיווח מוגברים על פעילותה ומעשיה.

- במידה ולקל"צ סעיף 46 באפשרותה לתרום רק לארגון שלו סעיף 46.
- שקיפות- כל המידע אודות הקל"צ מפורסם באתר האינטרנט של רשם העמותות, כך שלא ניתן לפעול בערוץ זה באופן אנונימי.
- ניתן לתרום נכס פיזי לקל"צ, אך החוק מחייב מכירה תוך מספר שנים מועט.

4. הקדש ציבורי

- ישות משפטית מוכרת על פי חוק אך איננה מהווה תאגיד, או יישות משפטית נפרדת מנאמניה.
- אין בעלות בהקדש.
- בעל הון מקים הקדש בהעברת ההון לנמען.
- ההקדש יכול להתנהל כ endowment ולקבל פטור על רווחי הון.
- החזר על תרומה ייתקבל רק במעמד התרומה לגוף לו סעיף 46.
- יש לבנות את פרטי ההקדש בייסודיות כולל תנאי השקעה ביום עריכת ההקדש.
- כל שינוי בהקדש דורש פניה לבית משפט מחוזי, אלא אם כן הנושא הוסדר נכון מראש וטרם הקמת ההקדש.
- בהקדש נדרש למנות 7 נאמנים- אפשר שחלקם יהיו בני משפחה אך על לפחות ארבעה מתוכם לא להיות בני משפחה.
- הקדש הינה הישות היחידה שמגבילה את דרכי ההשקעה של ה- endowment למרות שניתן להסדיר הכל במסמכי הקמת ההקדש. אך מבחינה חוקית הוא הגוף היחיד שמאפשר ניצול רק של הפירות ולא הקרן.
- אנונימיות- נכון להיום פרטי ההקדש אינם מפורסמים באתר האינטרנט של רשות התאגידים - מלכ"רים. אך פרטי ההקדש (נאמן, כתובת ומטרות) פתוחים לעיון הציבור במשרדי רשות התאגידים - מלכ"רים.
- מאושר על ידי רשם ההקדשות בתוך רשות התאגידים - מלכ"רים.
- אין חובת מינוי מנכ"ל.
- חלה הגבלה של 22 אחוז הנהלה וכלליות.
- שכר הנאמן של ההקדש מוגבל בתקנות.
- המכשיר הפשוט ביותר להקמה אך לא ניתן להתחרט.
- ניתן לתרום נכס פיזי להקדש.

5. תורם עצמאי ללא התאגדות

- תורם מכספו הפרטי, מקבל קבלה על החזר מס מארגונים בעלי סעיף 46, אותה ניתן להגיש על מנת לקבל החזר מס של 35% (עד לתקרה).
- יכול לשלוט בשימוש בכספי תרומתו באמצעות חוזה שמייעד כספים אלה עם הגוף לו הוא תורם.
- יכול לשלוט באנונימיות. אך נדרש להגיש בקשה באמצעות העמותה מקבלת המענק לרשם התאגידים - מלכ"רים, בכדי שפרטיו לא יפורסמו כחלק מפרטי הגוף אליו תרם. במקרה של תרומה הגדולה מ 500000 ש"ח על התורם להצטרף לבקשת החיסיון שמגישה העמותה ולנמקה.
- בעל השליטה היחיד וללא רגולציה על החלטותיו ומעשיו.

לנוחיותך, להלן טבלת השוואה של צורות הפעולות השונות:

הקדש	עמותה	קל"צ	חל"צ	מטרת ההתאגדות
רק מטרת שנכנסות בגדר הנושאים שנקבעו בחוק	רק מטרת שנכנסות בגדר הנושאים שנקבעו בחוק	רק מטרה המפורטת בחוק	רק מטרה המפורטת בחוק	
אין	אין	יש	אין	מינימום הקנייה לתוך הפעילות
ניתן	ניתן	ניתן, אך ישנה חובת מכירה	ניתן	הקניית נכס לתוך הפעילות
אין	יש	יש	יש	מינימום חלוקה בכל שנה לפעילות פילנתרופית
אסור	אסור	אסור	אסור	תשלום שכר לבעלי מניות / מייסדים / יוצר
1	2	1	1	מספר בעלי מניות / חברי עמותה / נאמנים - לפי חוק
7	7	7	7	מספר בעלי מניות / חברי עמותה / נאמנים - לקבלת סעיף 46
-	2	2 לפחות אחד בלתי תלוי	1	מספר חברי דירקטוריון / ועד מנהל - לפי חוק
אין	יש	יש	יש	חובת מינוי ועדת ביקורת / גוף מבקר
אין	יש	יש	יש	חובת מינוי מבקר פנימי
יש	יש	יש	יש	חובת מינוי רו"ח מבקר
יש, אך מצומצם	יש	יש, מאוד מורחב	יש	דיווח לרשות התאגידיים - מלכ"רים
יש	אין	אין	אין	אנונימיות
לא	כן	כן	כן	אישיות משפטית נפרדת